

Morele Ontwikkeling van Jongeren

Hanze Jeugdlezing 2012

Wiel Veugelers

Universiteit voor Humanistiek
Universiteit van Amsterdam

Opbouw verhaal

Wat is morele ontwikkeling?

Wat leert onderzoek over morele ontwikkeling jongeren?

Morele ontwikkeling in de moderne samenleving

Morele vorming

Identiteitsontwikkeling

Jezelf positioneren, in verhalen en praktijken

Betekenisverlening / zingeving

‘Agency’ / regie ontwikkelen

Individueel proces

Identiteit en Samenleving

Identiteit verweven in culturen

overdracht en eigen zingeving: actief en dialogisch proces

Identiteit en diversiteit

Leren samenleven in een diversiteit aan culturen

Persoonlijke identiteitsontwikkeling

Meervoudige identiteit en 'agency'

Meer sociaal-constructivistische benadering (Bruner, Haste)

Waarden en normen

Waarden zijn persoonlijk, eigen keuzes

Normen zijn afspraken/regels

Verschil tussen waardenontwikkeling en
normontwikkeling

Verruiming Burgerschap

Verbreding

Nationaal, Europees, Wereldburgerschap

Verdieping

Cultureel, Samenleven, Identiteit

vooral Attitudes

*Verbinding morele ontwikkeling en
burgerschapsvorming (Oser & Veugelers)*

Persoonlijke en Maatschappelijke Vorming

Morele Waarden

Autonomie

Rechtvaardigheid

Care/betrokkenheid

Diversiteit

Democratie

Deugden

Morele Ontwikkeling (Kohlberg)

Aanpassing

Autonomie

Rechtvaardigheid als moreel criterium

Morele ontwikkeling is zowel cognitief (moral reasoning)
als affectief (care)

Onderzoek naar morele ontwikkeling: Waarden / pedagogische doelen

Aanpassing +

Autonomie ++

Sociale Betrokkenheid +

Leerlingen veel belang aan autonomie

Typen Burgerschap

	discipline	autonomie	sociaal
Aanpassing	X	—	x
Individualiserend	x	X	—
Kritisch-democratisch	—	x	X

Verschil wens – uitvoering - effect

Leenders, Veugelers & De Kat

World Values / European Values

Europa

**Combinatie autonomie en sociale betrokkenheid.
Vooral Noord-West Europa steeds meer autonomie**

Azië

Veel aanpassing en sociale betrokkenheid

Noord-Amerika

Sterk individualistisch

Onderzoek Motivaction (Spangenberg en Lampert)

Drie generaties:

Oudere generatie: voor 1970

Pragmatische generatie: 1971-1985

Grenzeloze generatie: na 1986

Toename gerichtheid

Op status en consumptie

Op uiterlijk en plezier

Op nieuwe ervaringen

Afnemende belangstelling

Voor politiek, maatschappij en milieu

Voor ethiek (solidair, directe leefomgeving)

ICCS (burgerschapsvorming Nederland)

Weinig interesse in politiek, wel acties

Weinig interesse in Europa

Sterke negatieve houding t.o.v. immigranten

Conclusies morele ontwikkeling

Sterke gerichtheid op individu

Weinig moreel gefundeerde verbinding

Verbinding autonomie en sociale betrokkenheid wordt zwakker

Controle mechanisme (aanpassing) verzwakt

Moderne samenleving: ontwikkelingen

Minder invloed instituties → Meer autonomie

Flexibiliteit → Meer regie en presentatie

Meervoudige identiteit → Coherentie

Individualisering gaat nu samen met marktwerking
→ Selectie en concurrentie

Moderne samenleving: Uitdagingen (normatief, kritisch-democratisch)

Binden en verbinden (Putnam)

Psychologisch is het je binden aan een groep belangrijk:
homogenisering

Voor de samenleving is het van belang dat je je ook verbindt
met andere groepen: *diversiteit, sociale cohesie*

Autonomie en sociale betrokkenheid

Erkennen gesitueerdheid en verbondenheid, morele
verantwoordelijkheid, sociale rechtvaardigheid

Intensivering democratie

Levenshouding, sociale rechtvaardigheid

Typen burgerschap en onderwijs

Aanpassing

veel overdracht

aandacht voor normen

Individualiserend

veel aandacht voor ontwikkeling zelfstandigheid

aandacht voor kritisch leren denken

Kritisch-democratisch

aandacht voor leren samenleven en diversiteit

aandacht voor actieve kritische participatie in dialoog

Democratie en Educatie

Actieve studenten participatie: consensus leren

Gericht op sociale rechtvaardigheid

Reflectie en dialoog, met morele criteria

Bevorderen diversiteit : Meerdere perspectieven

Verbinden met samenleving

Democratische cultuur instelling, voorbeeldfunctie

Belemmeringen: systeem niveau

Bijzonder onderwijs zorgt dat leerlingen worden verdeeld over diverse scholen

Vroege selectie in voortgezet onderwijs en toenemende scheiding tussen onderwijstypen scheidt leerlingen

Etnische en sociale segregatie. Bevordert door school keuze

Sterke focus op eigen (religieuze) gemeenschap maakt educatieve cultuurpolitiek samenleving moeilijk

Sterke focus op cognitieve leerresultaten

Veel selectie

Belemmeringen: School niveau

Grote klassen

Docenten hebben veel lesuren

Focus op beoordelen en examinering

Docenten proberen het morele en politieke te vermijden

Leerlingen hechten veel belang aan autonomie

Belemmeringen: In educatieve taal

Pedagogiek en Filosofie

Kindgericht

Autonomie

Persoonlijk welzijn

Onderwijspsychologie

Zelfstandig leren / zelfsturing

Sociologie

Focus op selectie

Gelijke kansen

Wat verdient meer aandacht?

Pedagogiek en filosofie

Dynamische notie van gemeenschap

Het verbinden van autonomie en sociale betrokkenheid

Aandacht welbevinden groep en haar leden

Onderwijspsychologie

Samenwerkend leren

Dialogisch leren / verschillende perspectieven

Verbinden leren buiten de school en binnen de school

Sociologie

Verminderen selectie

Tegen gaan segregatie: binden en verbinden

Op sociale rechtvaardigheid gerichte democratie

Voorbij het zelf

Verbinden autonomie en sociale betrokkenheid

Autonomie zelfs zien als relationeel

In het aangezicht van de ander (Levinas)

Gesitueerd zelf (Wenger)

Sociaal zelf (symbolic interactionism, Goffman),

In machtsverhoudingen (Freire, Mouffe)

Veranderen educatieve taal

Van

Naar

Technisch

Emancipatorisch

Individueel

Sociaal

Dominantie

Verschillende perspectieven

Nationaal

Global

Controle

Stimulering

Management

Team

Ideeën

Bewegingen

Instituties

Netwerken

Concluderend

In de morele ontwikkeling van jongeren is autonomie te sterk en sociale betrokkenheid te zwak.

In educatieve en culturele praktijken moet er meer aandacht komen voor de verbinding van autonomie en sociale betrokkenheid.

Veugelers, W. (Ed.) (2011). Education and Humanism. SensePublishers.